

KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ LİSANS VE ÖN LİSANS EĞİTİMİNDE ÖĞRENCİLERİN ANATOMİ DERSİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI*

A COMPARISON OF THE OPINIONS OF ASSOCIATE DEGREE PROGRAM AND UNDERGRADUATE STUDENTS ABOUT THE ANATOMY EDUCATION AT KİLİS 7 ARALIK UNIVERSITY

Mehmet DEMİR¹, Emre ATAY², Meryem KILIÇ², N. Nesrin İPEKÇİ²

¹ Sütçü İmam Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, Kahramanmaraş

² Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, İlk ve Acil Yardım Programı, Kilis

ÖZET Bu çalışma ile üniversitemize bağlı Sağlık Yüksekokulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin anatomi dersi ile ilgili görüşlerinin karşılaştırılması ve eğitimin nasıl olması gerektiği konusu belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmaya, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım programından 58 (%25.2), Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik programından 92 (%40.0) ve dört yıllık Hemşirelik programından ise 80 (%34.8) olmak üzere, toplam 230 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalamaları 19.67±1.50 yıl (17-24) olarak saptanmıştır. Öğrencilere Anatomi eğitimi ile ilgili 13 soruluk bir anket uygulandı. Verilen cevapların istatistiksel olarak karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanıldı.

Programlar arası yapılan istatistiksel analiz sonucu; anatomi dersinin zor olduğu ($p=0.026$), derste anlatılan konuların önemli olduğu ($p<0.001$), dersin kadavra resimleri ile desteklenmesi ($p=0.032$), derste projeksiyon kullanılması ($p=0.033$), ders çalışırken atlas kullanılması ($p=0.01$), okudukları program müfredatında anatomi dersinin yer alması ($p<0.001$), okudukları programlara isteyerek geldikleri ($p<0.001$), program tercihi yaparken anatomi eğitimi alacaklarının farkında oldukları ($p<0.001$) önemli bulundu. Yapılan bu kesitsel çalışmayla lisans ve ön lisans programlarında yer alan anatomi eğitimine katkı sağlanacağı düşüncesindeyiz.

Anahtar kelimeler: Lisans, ön lisans, anatomi eğitimi, öğrenci, anket

GİRİŞ Günümüzde tüm eğitim kurumlarının uygulamakta olduğu eğitim modelleri ve programları günün gereksinimlerine uygun bir şekilde düzenlenmektedir. Sürekli bir döngü içerisinde dinamik bir süreç haline gelen eğitim, her geçen gün bilgi birikimini artırmakta ve sürekli değişmektedir. Özellikle tıp alanındaki gelişmeler ve

*Bu çalışma 18-20 Ocak 2013 tarihleri arasında Kayseri'de düzenlenen "Anatomi Günleri 2013 Lisansüstü Eğitim" konulu bilimsel toplantıda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Makale Geliş Tarihi : 20.02.2014

Makale Kabul Tarihi: 19.11.2014

ABSTRACT The aim of our study was to compare the opinions of the students about anatomy as a course at Health School and Vocational High School of Health Services in Kilis 7 Aralık University and to determine how anatomy education should be.

This study included students from First and Emergency Aid (58 students, 25.2%), Medical Documentation and Secretariat (92 students, 40.0%) programs (two years) and undergraduate students from health school of nursing (80 students, 34.8%), 230 students in total. Participants' age ranged between 17 and 24 years with mean age of 19.67±1.50 years. The students were given a questionnaire consisting of 13 questions related to anatomy education. The Pearson's Chi-Square test was used for the statistical analysis of the questions answered by students. The statistical analysis conducted on findings from the associate degree and undergraduate programs have shown that; anatomy is found to be difficult as a course ($p=0.026$), topics discussed in the course are found to be important ($p<0.001$), pictures of cadavers should be brought to class to make it more interesting ($p=0.032$), an overhead project or should be used for the lesson ($p=0.033$), an atlas should be used while studying anatomy ($p=0.01$), anatomy should be included in their curriculum ($p<0.001$), students chose the health education program willingly ($p=0.001$), and students knew that they would study anatomy when preferring a program on health education ($p<0.001$). These findings were statistically significant parameters. This cross-sectional study will help to contribute to the anatomy education in both two-year and undergraduate programs.

Key words: License, associate degree, Anatomy education, Student, Survey

tıbbi bilgiler her geçen yıl kendini yenilemektedir. Bununla birlikte tıbbi eğitim, yöntem ve materyallerin güncellenmesi ve şartlara uygun hale getirilmesi de artık bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır (1, 2). Toplumun sağlık düzeyinin yükseltilmesi ve sağlıklı bir hayatın devam ettirilmesinde sağlık çalışanlarının bü-

Corresponding Author: Emre ATAY

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Karataş

Kampüsü Merkez/KİLİS

Tel: +90 (348) 813 93 01 Faks:+90 348 813 93 02

E-posta: emreatay@gmail.com

yük bir öneme sahip olduğu bilinmektedir. Bu nedenle sağlık çalışanlarının (doktor, hemşire, sağlık memuru, ebe, acil tıp teknikeri vb.) eğitiminin çağdaş ilkelere göre etkili, verimli bir şekilde yürütülmesi ve bu doğrultuda sağlık çalışanlarının yetiştirilmesi gerekmektedir.

Zaten tıp eğitiminin amacı da, 1988'de Edinburgh Deklarasyonu'nda belirtildiği gibi tüm insanların sağlığını daha kaliteli hale getirecek doktorlar yetiştirmektir (3). Bunu gerçekleştirmenin ana koşullarından biri güncel bilgi ve birikimlerin eğitim alanında aktif olarak kullanılmasıdır.

Ülkemizde Tıp Fakülteleri'nden sonra sağlık ile ilgili farklı branşlarda eğitim veren okullar arasında Sağlık Bilimleri Fakülteleri (Sağlık Yüksekokulları) ile Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları da yer almaktadır. Sağlık Bilimleri Fakülteleri ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları lisans ve ön lisans düzeyinde sağlık personeli yetiştiren kurumlardır. Bu eğitim kurumlarında birçok mesleki bilgi ve beceri kazandırma amaçlı derslerle birlikte temel tıp biliminin yapı taşı olan anatomi dersleri de verilmektedir.

Tıp eğitiminin en temel konularından biri olan anatominin tarihi, tedavi tarihinden daha eskidir. Vesalius'un Fabrica isimli eserinde de anatominin tanımı yapılırken bu görüşe değinilmiş, anatomi bütün tıp sanatının asıl temeli ve girişi olarak tanımlanmıştır. İnsan anatomisi, insan vücudunun yapısını, vücudu bir araya getiren parçaların şeklini, bunların birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyen ve diğer tıp bilim dallarının da temelini oluşturan bir bilim dalıdır (4). Birçok temel tıp biliminin, sağlık çalışanlarının mesleki yaşamı boyunca çekirdek müfredat şeklinde kısıtlı kalabileceği düşüncesi mevcut iken; insan anatomisi dersinin tüm sağlık çalışanlarına uygun bir bilgi platformu içerisinde önemini devam ettireceği düşünülmektedir. Anatomi bilgisi, cerrahlar, hastalar üzerinde invaziv girişim yapanlar ile acil müdahale uygulamaları yapanlar arasında, radyolojik görüntü incelemelerinde, hastanın fiziksel muayenesinde, hasta, doktor ve sağlık çalışanları arasındaki iletişimde önemli rol oynamaktadır (5).

Güncel bilgi birikiminin ışığında etkili eğitim materyallerinin kullanılmasıyla verilecek bir anatomi eğitimi öğrenciye, kendi kendine öğrenebilen, bilimsel ve akılcı düşünme becerisine sahip, araştırmacı ve sorgulayıcı, etkili iletişim kurabilen, teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilen ve üretken bir birey olarak yetişmesine yardımcı olacaktır.

Bu çalışmadaki amacımız; Sağlık Bilimleri Fakülteleri ile Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarındaki öğrenci görüşleri neticesinde anatomi eğitiminin Tıp Fakülteleri'nde verilen anatomi eğitimine yakın olup olmadığını belirlemek ve bu seviyeye ulaşılabilme konusunda öğrenci görüşlerini karşılaştırmaktır.

Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara da yanıt aranmış ve elde edilen sonuçlardan bu okullardaki anatomi eğitimleri hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

1. Anatomi eğitiminin müfredatındaki konular yeterli midir?
2. Anatomi eğitimi için kullanılan eğitim materyalleri sizce ne olmalıdır?

3. Anatominin öğrenilmesi ve öğretilmesi için kullanılması gereken en etkili metod nedir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırmaya Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile Yusuf Şerefoğlu Sağlık Yüksekokulu'nda öğrenim gören ve anatomi dersi alan öğrenciler dahil edildi. Çalışmaya, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım (ACL) programından 58 (%25.2), Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik (TDS) programından 92 (%40.0) ve Yusuf Şerefoğlu Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik (HEM) programından ise 80 (%34.8) öğrenci olmak üzere toplam 230 öğrenci katıldı.

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan ve 13 sorudan oluşan anket formu ile toplandı. Anket formunda aşağıdaki sorulara yer verildi.

1. Anatomi ders saatlerini yeterli buluyor musunuz?
2. Anatomi dersi zorluk yönünden sizce nasıl bir derstir?
3. İşlenen anatomi konuları arasında gereksiz olduğuna inandığınız konu / konular var mı?
4. Anatomi derslerini anlamanız için hangi öğrenme metodu en yararlıdır?
5. Anatomi derslerinde hangi ders aracının kullanılması daha yararlıdır?
6. Anatomi dersine ilginizin devamı için, ders dışı sohbetlere ne sıklıkla ihtiyaç duyuyorsunuz?
7. Anatomi dersinde kullanılan mevcut maket ve eğitim materyalini yeterli buluyor musunuz?
8. Anatomi sınavları için hangi sınav metodu daha uygundur?
9. Anatomi öğrenmenin sizce en iyi yolu nedir?
10. Anatomi dersinin okuduğunuz program dersleri arasında yer alması sizce gerekli mi?
11. Okuduğunuz bölümünüzü isteyerek mi seçtiniz?
12. Bölümünüzü seçerken anatomi dersi alacağınızı biliyor muydunuz?
13. Sizce öğrendiğiniz anatomik bilgiler ilerideki çalışma alanınız için gerekli olacak mı?

BULGULAR

Çalışmaya katılanların %65.2'si (n=150) Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları öğrencilerinden, %34.8'i (n=80) ise Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinden meydana gelmekteydi. Öğrencilerin yaş dağılımı 17-24 yıl arasında değişmekte olup; yaş ortalamaları 19.67±1.50 yıl olarak saptandı.

Anatomi ders saatlerinin yeterli olup olmadığı ile ilgili soruya %68.5'i (n=157) "Yeterli buluyorum", %20.1'i (n=46) "Fazla buluyorum", %11.4'ü (n=26) ise "Az buluyorum" şeklinde cevap verdi.

Anatomi dersinin zorluk derecesi ile ilgili soruya öğrencilerin %50.4'ü (n=116) zor, %28.7'si (n=66) çok zor, %15.7'si (n=36) normal ve %5.2'si (n=12) ise kolay bir ders olarak yanıt verdi. Anatomi dersini zor

bulan öğrenciler %39.7 (n=46) ile TDS okuyan öğrenciler olarak belirlendi (Tablo 1).

sı gerektiğini, %5.2'si (n=12) ise sadece yazı tahtası kullanılması gerektiğini ifade etti.

Tablo 1. Programlara Göre Anatomi Dersinin Zorluk Derecesinin Dağılımı

Program	Çok zor	Zor	Normal	Kolay
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
TDS	19 (28.8)	46 (39.7)	19 (52.8)	8 (66.7)
ACL	20 (30.3)	25 (21.6)	9 (25.0)	4 (33.4)
HEM	27 (40.9)	45 (38.8)	8 (22.2)	--
TOPLAM	66 (28.7)	116 (50.4)	36 (15.7)	12 (5.2)

n=230 p=0.026

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin %45.9'u (n=105) anatomi ders içeriğinin önem arz eden konulardan oluştuğunu belirtirken, %35.8'i (n=82) anatomi ders içeriğinde gereksiz konuların olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin %18.3'ü (n=42) ise bu konuyla alakalı fikir beyan etmemişlerdir. Ayrıca ders içeriğinin önem arz eden konulardan oluştuğunu belirten öğrencilerin %41.9'unun (n=44) Hemşirelik öğrencilerinden olduğu belirlendi (Tablo 2).

"Anatomi dersine ilginizin devamı için, ders dışı sohbetlere ne sıklıkla ihtiyaç duyuyorsunuz?" sorusuna öğrencilerin %48.3'ü (n=111) az cevabını verirken, %44.8'i (n=103) ise fazla ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilere anatomi dersinde kullanılan eğitim materyalleri ile ilgili sorulan soruda öğrencilerin %55'i (n=126) derslerde kadavra resimlerinin eğitim materyali olarak kullanılmasını istediklerini beyan ettiler.

Tablo 2. Programlara Göre Müfredatta Gereksiz Konuların Varlığının Dağılımı

Program	Evet	Hayır	Fikrim Yok
	n (%)	n (%)	n (%)
TDS	36 (43.9)	39 (37.1)	16 (38.1)
ACL	32 (39.0)	22 (21.0)	4 (9.5)
HEM	14 (17,1)	44 (41.9)	22 (52.4)
TOPLAM	82 (35.8)	105 (45.9)	42 (18.3)

n=229 p=0.000

Öğrencilerin %79.9'u (n=183) anatomi dersinde eğitim materyali olarak projektörün kullanılması gerektiğini, %14.8'i (n=34) poster, resim üzerinden ders anlatılma

Derslerin anlatımında anatomi atlaslarından faydalanılması ise öğrencilerin %29.3'ünün (n=67) önemli diğer bir isteği olarak belirlendi (Tablo 3).

Tablo 3. Programlara Göre Anatomi Dersinde Kullanılan Eğitim Materyallerinin Dağılımı

Program	Sadece Anlatım	Kadavra Resimleri	Atlas Resimleri	Ders Notu Verilmesi	Kaynak Kitap Gösterilmesi
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
TDS	3 (27.3)	44 (34.9)	31 (46.3)	10 (47.6)	3 (75.0)
ACL	2 (18.2)	27 (21.4)	23 (34.3)	5 (23.8)	1 (25.0)
HEM	6 (54.5)	55 (43.7)	13 (19.4)	6 (28.6)	--
TOPLAM	11 (4.8)	126 (55)	67 (29.3)	21 (9.2)	4 (1.7)

n=229 p=0.032

Anatomi dersinde kullanılan mevcut maket ve eğitim materyalini yeterli olup olmadığı ile ilgili soruya öğrencilerin %82.1'i (n=188) maket sayılarının yeteri kadar olmadığını ifade etti.

En iyi sınav metodunun ne olması gerektiği ile ilgili soruya öğrencilerin %81.7'si (n=188) çoktan seçmeli sınav cevabını verirken, %14.8'i (n=34) ise sözlü, yazılı ve çoktan seçmeli olmak üzere karma sınavın en iyi sınav metodu olduğunu beyan ettiler.

Ayrıca öğrencilerin %62.28'i (n=142) anatomi dersinin müfredatta yer alması gereken bir ders olduğunu belirttiler.

Öğrencilere bölüm tercihlerini yaparken kendi istekleriyle gelip gelmedikleri ile ilgili soruya, %82.1 (n=188) oranında kendi isteğiyle geldik cevabını verirken, %17.9 (n=41) oranında ise kendi isteğiyle gelmedik cevabını verdiler.

Öğrencilerin %70.9'u (n=163) da okuyacakları bölümde anatomi eğitimi alacaklarını bildiklerini bildirdiler.

Anatomi öğrenimindeki en etkili metodun ne olduğu ile ilgili soruda öğrencilerin %37'si (n=84) atlas kullanımının, %21.1'i (n=48) bilgisayar ortamının kullanımının, %18.9'u (n=43) teorik derslerin dinlenilmesinin, %15.9'u (n=36) ders notu tutulmasının ve %7.04'ü (n=16) ise ders kitabı kullanımının öğrenimde etkili olduğunu ifade etti (Tablo 4).

Üniversitemiz lisans ve ön lisans eğitimi veren sağlık programlarına kayıtlı öğrenciler eğitim aldıkları bölümlere isteyerek geldiklerini ve müfredatlarında anatomi eğitiminin yer alacağını bildiklerini ifade etmişlerdir (p=0.001, p<0.001).

Yaptığımız çalışma ile ilgili literatür bilgisi incelendiğinde, çalışmaların genellikle hekim eğitiminde anatomi dersi ile ilgili olduğu görülmektedir (7-11). Bu noktadan hareketle yapılan bu çalışma sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinin anatomi dersi ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi bakımından ayrı bir önem arz etmektedir.

Bazı çalışmalar son 30 yılda tıp eğitiminde anatomi ders içeriğinde bir küçülmenin yaşandığını da vurgulamıştır. Bu küçülmeyi ise ders saatlerinin azalması, deneyimli öğretim elemanlarının azlığı ve yapılan diseksiyon çalışmalarının yetersizliği şeklinde tanımlanmıştır (7-11). Yalman ve ark.'nın (12) yaptığı çalışmada ise Türkiye genelinde 79 tane Sağlık Yüksekokulu/Fakültesi bulunduğunu ve anatomi dersine giren toplam 77 öğretim elemanının olduğunu belirtmiştir. Öğretim elemanlarının %48.0'i Anatomi anabilim dallarından, %46.8'i Sağlık Yüksekokulları'ndan, %3.9'unun ise üniversitenin diğer birimlerinden karşılandığını bildirmiştir (12).

Anatomi eğitimindeki düşüşün anatomi öğretimine

Tablo 4. Programlara Göre Anatomi Öğreniminde En Etkili Metodun Dağılımı

Program	Ders Kitabı	Ders Notu Tutmak	Teorik Ders Dinleme	Atlas	Bilgisayar Kullanma
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
TDS	4 (25.0)	8 (22.2)	22 (51.2)	32 (38.1)	24 (50.0)
ACL	7 (43.8)	8 (22.2)	13 (30.2)	17 (20.2)	12 (25.0)
HEM	5 (31.2)	20 (55.6)	8 (18.6)	35 (41.7)	12 (25.0)
TOPLAM	16 (7.0)	36 (15.9)	43 (18.9)	84 (37.0)	48 (21.1)

n=227 p=0.01

TARTIŞMA VE SONUÇ

Üniversitemiz Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile Yusuf Şerefoğlu Sağlık Yüksekokulu'nda verilmekte olan anatomi derslerine yönelik öğrenci geri bildirimleriyle anatomi derslerinin içerik ve sunumu hakkında değerlendirmeler yapıldı. Her ne kadar derslerde güncel bilgi, deneyim ve eğitmenin rolü, derslerin içeriğinin hazırlanmasında ve sunumunda etkili olsa da; derse katılan öğrencilerin bu eğitim hakkında geri bildirimleri de önemlidir.

Yaptığımız çalışmada öğrenciler, anatomi dersinin genelde zor bir ders olduğunu ve anlatılan konuların önem arz ettiğini bildirmişlerdir (p=0.026). Çayan'ın (6) yaptığı çalışmada, anatomi dersinin zor olmasının en önemli nedenini bu derste Latince kelimelerin ağırlıklı yer alması olarak belirtmiştir (%54.4 (n=155)). Yine aynı çalışmada öğrencilerin %86.7'si (n=247) anatomi eğitiminin mesleki derslerin öğrenilmesi için yeterli alt yapı sağlayacağını veya sağladığını düşündüğünü ifade etmişlerdir (6).

ayrılan kaynakların ve ders saatinin azalması sonucu mu, yoksa öğretim metodolojisinin değişikliği sonucu mu oluştuğu sorusu sorulmaktadır (5). Bizim çalışmamızda ise öğrencilerin %45.8'i (n=105) anatomi ders içeriğinin önemli olduğunu belirtirken, %35.8'i (n=82) anatomi ders içeriğinde gereksiz konuların olduğunu, %18.3'ü (n=42) ise bu konuyla alakalı fikirlerinin olmadığını bildirmişlerdir (Tablo 2).

Derslerin anlatımında kullanılan materyaller dersin anlaşılmasına etki eden önemli faktörlerdir. Çalışmaya katılan öğrenciler eğitim metodolojisiyle ilgili olarak derslerde projeksiyon ve gerçek kadavra resimleri kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir (p=0.033, p=0.032). Ayrıca öğrenciler ders anlatılırken anatomi atlası kullanımının (%37.0 (n=84)) daha faydalı olacağını vurgulamışlardır (p=0.01). Çayan'ın (6) çalışmada, dersin laboratuvarında maket ya da görsel materyal üzerinde anlatılmasının eğitimi kolaylaştıran en önemli faktör olduğu (%70.5 (n=201)) belirtilmiştir. Özellikle hemşirelik bölümü öğrencileri atlas (%41.7 (n=35)) ve gerçek kadavra (%43.7 (n=55)) resimlerinin

kullanılmasının derslerin anlaşılması açısından gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte anatomi dersini almalarının mesleki yaşantılarında gerekli olduğunu vurgulamışlardır ($p<0.001$). Bu durum ise hemşirelerin meslek hayatı boyunca diğer sağlık ile ilgili bölümlere göre anatomi bilgilerini sürekli kullanacak olmalarının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Lök ve ark.'nın (13) yaptığı çalışmada bu sonucu destekler niteliktedir. Yapılan çalışmada Hemşirelik ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerini okuyan öğrencilerin anatomi dersine olan öz-yeterlilik durumlarını karşılaştırmış ve Hemşirelik bölümü öğrencilerinin anatomi dersine olan öz-yeterlilik algısının yüksek olmasını, mesleki hayatın her alanında kullanılacak olması olarak yorumlamışlardır (13).

Öğrenci geri bildirimleri dersin eğitim ve öğretimiyle ilgili eksikliklerin tespit edilmesinde oldukça etkilidir (14). Bu bağlamda yaptığımız çalışmada elde ettiğimiz sonuçlara yönelik önerilerimizi şu şekilde özetleyebiliriz.

1. Ülkemizde tıp fakültesi bulunan üniversiteler dışında lisans ve ön lisans eğitimi veren sağlık programlarında anatomi eğitiminin yeterli seviyede olduğunu, görsel materyal ve maketlerden yeterince faydalandığını düşünmekteyiz.
2. Taşrada yer alan lisans ve ön lisans eğitimi veren sağlık programlarında da anatomi derslerinin laboratuvar dersleriyle desteklenmesi, eğer laboratuvar kurma imkânı yok ise görsel materyal (sunu, kadavra resmi, atlas vb.) ve maketlerin sayısının artırılması uygun olacaktır.
3. İnternet ile bilgi teknolojilerinin gelişmesi, bilgiye daha kısa sürede ulaşılabilmesi sağlamaktadır. Bunun sonucu olarak ders içeriklerinin sürekli güncel kalması sağlanabilir.
4. Anatomi ders içeriğinde yer alan konuların ders verilecek bölüm bazında (hemşirelik, ebelik, acil tıp teknisyeni, tıbbi sekreterlik) değerlendirilerek ders konularının önemine göre süresinin ve içeriğinin düzenlenmesi sağlanabilir.

KAYNAKLAR

1. Arı İ, İrgil E, Kafa İM, Şendemir E. Bir anket çalışması: Anatomi eğitimi ve öğrencilerin düşünceleri. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2003; 29: 15-18.
2. Kapıcıoğlu MİS, Bulun M. Tıp Eğitiminde Bilişim Teknolojileri Kullanımı. Akademik Bilişim Konferansı, Çukurova Üniversitesi 2003; ss 81.
3. Walton H. The Edinburgh Declaration: Ten years afterwards. Basic Science Educator 1999; 9: 3-7.
4. Dere F. Anatomi Atlası ve Ders Kitabı. 5. Baskı. Adana Nobel Tıp Kitabevi, Adana 1999, Cilt I, ss. 1
5. Turney BW. Anatomy in a modern medical curriculum. Ann R Coll Surg Engl 2007; 89: 104-107
6. Çayan D, Unur E. Niğde Üniversitesi Niğde Zübeyde Hanım Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Anatomi Eğitimi İle İlgili Görüşleri. Anatomi Günleri 2013 Konulu Kış Toplantısı Program ve Özet Kitabı. Kayseri 2013; ss 79-80.
7. Kaufman MH. Anatomy training for surgeons – A personal viewpoint. J R Coll Surg Edinb 1997; 42: 215-216.
8. Shaffer K. Teaching anatomy in the digital world. N Engl J Med 2004; 351: 1279-1282.
9. Older J. Anatomy: A must for teaching the next generation. Surgeon 2004; 2: 79-90.
10. Anon. The rise and fall of anatomy. BMJ Career Focus 2005; 330: 255-256.
11. Heylings DJA. Anatomy 1999-2000: The curriculum who teaches it and how. Med Educ 2002; 36: 702-710.
12. Yalman E, Ertekin T, Unur E. Sağlık Yüksekokullarında/ Fakültelerinde Anatomi Dersine Giren Öğretim Elemanlarının Profili. Anatomi Günleri 2013 Konulu Kış Toplantısı Program ve Özet Kitabı. Kayseri 2013; ss 77-78.
13. Lök S, Taşgın Ö, Lök N, Yıldız M. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi farklı bölüm öğrencilerinin anatomi dersine olan öz-yeterlilik durumlarının karşılaştırılması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2009; 21: 339-345.
14. Turan Özdemir S, Cankur NŞ, Kurt MA. Tıp Fakültesi öğrencilerinin anatomi uygulamaları hakkındaki görüşleri: Bir geri bildirim örneği. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2001; 27: 1-8.